

Список використаної літератури:

1. Глони́на В.Н. Добровольное общественное достояние. Возможен ли отказ автора от исключительного права на произведение? / В.Н. Глони́на // ИС. Авторское право и смежные права. – 2016. – № 7. – С. 66-71.
2. Дюсо́лье С. Обзорное исследование по авторскому праву и смежным правам и общественному достоянию [Электронный ресурс] / С. Дюсо́лье // Всемирная организация интеллектуальной собственности. – Режим доступа: http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/ru/cdip_7/cdip_7_inf_2.pdf. – Дата доступа: 02.04.2017.
3. Литви́н С. Й. Окремі питання щодо припинення чинності виключних майнових прав на твір / С. Й. Литви́н // Право.ua. – 2015. – № 3. – С. 116-122. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pravo_2015_3_22.
4. Гаври́лов Э. Первая «американская история», или об обратной силе действия Бернской конвенции по охране литературных и художественных произведений / Э. Гаври́лов // Хозяйство и право. – 2013. – № 5. – С. 57-81.
5. CC0 “No Rights Reserved” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://creativecommons.org/share-your-work/public-domain/cc0>
6. Основные тенденции развития права интеллектуальной собственности в современном мире, в том числе новые объекты интеллектуальных прав и глобальная защита подготовлены АО «Российская венчурная компания» Москва, 2017.

Ключові слова: твори, суспільне надбання, перехід прав, передача твору.

Ключевые слова: произведения, общественное достояние, переход прав, передача произведения.

Key words: works, public property, transfer of rights, transfer of works.

ФАСИЙ БОГДАН ВОЛОДИМИРОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент

КАТЕГОРІЯ «МЕЖА» ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ РОЗСУДУ У ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Проблематика меж категорії «розсуду» в приватному праві досліджена недостатньо. Науковці висвітлюють лише окремі аспекти означеної проблеми, а саме: загальнотеоретичний (А. Барак, М. Рісний), галузеві питання розсуду (Ю. Старих), розсуд в окремих видах судочинства (В. Канцір, Д. Абушенко, О. Папков) тощо, тобто те, що стосується визначення категорії «розсуду», а межі такого розсуду досліджують побіжно. Здебільшого увагу концентрують на способах обмеження розсуду, зокрема суддівського розсуду. Тож питання меж розсуду набуває актуальності й потребує поглибленого вивчення.

Щодо меж розсуду, то передусім важливо визначитись з етимологічним значенням категорії «межа», як це слово вживають у повсякденному житті, як його розуміють в теорії права та на практиці.

Зокрема, у великому тлумачного словнику сучасної української мови дається визначення поняттю «межа» як границя, рубіж, останній крайній ступінь, грань чого-небудь, вищий ступінь, ідеал, уявну повноту чого-небудь, обсяг чого-небудь; допустиму норму чого-небудь дозволеного [1, с. 517].

Отже, семантичне значення категорії «межа» у праві полягає в тому, що вона є своєрідним бар'єром, рамками, які розділяють дві чи більше частини одного явища [2, с. 8-14]. Наприклад, допустиме і недопустиме, дозволене і недозволене, законне і незаконне. Тобто такий бар'єр/рамки є вирішальною границею, за якою явище набуває іншого забарвлення: правомірне/неправомірне тощо.

Сфера категорії «розсуду» не є безмежною, як, втім, і сама свобода і воля. Будь-яка свобода і воля, яка не має правових обмежень у здійсненні, здатна перерости у свавілля, особливо коли вона пов'язана з суб'єктами приватного права.

Ознайомлення з доробками науковців з означеної проблематики засвідчило, що в сучасній правничій науці немає єдиного розуміння ролі і значення меж категорії «розсуду». Оскільки в усіх наукових працях, присвячених досліджуваній тематиці, проаналізовано питання обмеження категорії «розсуду» [3, с. 501].

У правознавстві межі розсуду одержали різну оцінку – «пошук оптимального співвідношення пов'язаності суб'єкта правозастосовної діяльності жорсткими рамками закону зі свободою оцінок і вибору заходів цивільно-правового і кримінально-правового характеру»; «гарантії винесення правосудної ухвали у справі, що захищає його добросовісних учасників» [4, с. 84].

О. Папкова поділяє межі розсуду на: загальні, такі, що трапляються під час розгляду і вирішення фактично будь-якої справи, і спеціальні, що відображають особливості розсуду під час розгляду і вирішення конкретної справи. До перших автор зараховує: предмет розсуду, суб'єкт розсуду, терміни. До других – умови, закріплені альтернативною юридичною нормою; спеціальні умови, встановлені у відносно конкретній нормі, а саме, ті обставини, що заслуговують на увагу, поважні причини, майновий стан тощо; категорії сумнівності, справедливості, доцільності, моральності [5, с. 41-54].

А. Березін зводить межі категорії «розсуд» до меж, встановлених за допомогою особливого правового інструментарію. Із цим погоджуємось лише частково, і то якщо межу розуміти як правове обмеження [6, с. 8].

Отже, на цьому етапі дослідження можна встановити, що межі категорії «розсуд» – це соціально-юридичні обмеження вільних дій суб'єкта правозастосовної діяльності, відповідно до яких він зобов'язаний прийняти оптимальне рішення в конкретній справі. Зокрема, межі категорії «розсуд» мають такі ознаки

1) встановлюють допустиму свободу дій суб'єкта у виборі варіанта поведінки. Вони характеризують якісну і кількісну визначеність рішень. Межі рухомі і мінливі, багато в чому залежать від волі законодавця. Що «ширші» межі розсуду, то більше альтернатив, доступних для суб'єкта правозастосовної діяльності;

2) виступають індикатором, що дозволяє диференціювати поведінку суб'єкта на правомірну і протиправну;

3) детермінуються необхідністю створення правових умов для повноцінної реалізації принципів законності, доцільності і справедливості. Межі розсуду мають бути такими, щоб у процесі його здійснення суб'єкт правозастосовної діяльності міг реалізувати цілі і завдання законодавства та винести найбільш справедливую ухвалу, не виходячи за рамки законності;

4) є соціально-правовими обмеженнями. Соціальні (загальні) обмеження – це вимоги моральності (справедливості, рівності, розумності), доцільності професіоналізм, релігійні вимоги (у теократичних державах), загальне благо, баланс інтересів, суспільна свідомість, культура, традиції, звичаї. Вони мають загальний, допоміжний характер. Правові (спеціально-юридичні) обмеження – це межі правозастосовного розсуду, а саме: юридичні засоби, закріплені в нормах права та інших правових актах. Вони є основними, первинними.

Список використаної літератури:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / голов. ред. В.Т. Бусел, ред.-лексикогр. : В.Т. Бусел, М.Д. Василега-Дерибас, О.В. Дмитрієв, Г.В. Латник, Г.В. Степенко. К. : Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
2. Куфтирев П.В. Джерела суддівського розсуду: теоретико-правовий аспект // Юридична Україна. 2005. С. 8-14.
3. Фасій Б.В. Категорія «розсуд» у приватному праві: вступ до проблематики / Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах євроінтеграції : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 травня 2018 р.) : у 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г.О. Ульянова. О. : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 500-503.
4. Подмосковский В.Д. Правовая основа судебного усмотрения по российскому законодательству (вопросы теории и практики) : дис. ... канд. юрид. наук / Волгоград, гос. ун-т. Волгоград, 2004. 158 с.
5. Папкова О.А. Судейское усмотрение в гражданском процессуальном праве // Законодательство. 1999. № 2. С. 41-54.
6. Березин А.А. Пределы правоприменительного усмотрения : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Нижегород. акад. МВД России. Н. Новгород, 2007. 19 с.
7. Тихомиров Ю.А. Правоприменение: от стихийности к системе // Журнал российского права. 2007. № 12. С. 27-43.

Ключові слова: приватне право, цивільне законодавство, розсуд в праві, межі розсуду, правова категорія.

Ключевые слова: частное право, гражданское законодательство, усмотрение в праве, предел усмотрения, правовая категория.

Key words: private law, civil legislation, discretion in law, limits of discretion, legal category.